

Muzejska izložba kao model virtualne šetnje Osijekom u 19. stoljeću

Grgur Marko Ivanković

U Osječkom Muzeju Slavonije je od 18. svibnja do 2. prosinca 2017. godine bila otvorena izložba *Osijek u godini osnutka Muzeja - 1877. na fotografijama osječkog fotografa Juliusa Exnera*.

Okosnicu izložbe činilo je 12 fotografija grada Osijeka koje je 1877. godine snimio fotograf Julius Exner koji je u Osijeku djelovao od kraja 1876. do kolovoza 1878. godine. Svaka je originalna fotografija povećana i popraćena kulturno-povijesnim komentarom te nadopunjena fotografijama koje doprinose tumačenju njezinog sadržaja. Kako je riječ o najstarijoj sustavno snimljenoj seriji fotografija grada Osijeka fotografije su na izložbi organizirane na način da se nadovezuju poput šetnje gradom, od zgrade Gradskog magistrata u kojoj je u trenutku fotografiranja motiva već bila izložena donirana zbirka novoosnovanog Muzeja i tvrđavskih motiva, preko Kapucinske ulice, Glavnog gornjogradskog trga do Županijske ulice s motivom sinagoge koja se srušena nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Svaka od izloženih Exnerovih fotografija sadrži mnoštvo informacija i mogla bi biti interpretirana s najrazličitijih aspekata. Svaka od njih mogla bi biti podloga za samostalnu virtualnu, ali i stvarnu muzejsku, izložbu.

Dvije fotografije iz ove serije su zahvaljujući autentičnom opisu književnice Jagode Truhelke osobito oživjele. Jagoda Truhelka opisala je u svojoj knjizi *Gospine trešnje* dio svoje

svakodnevice u vrijeme djetinjstva koje je provela u Osijeku, a to je, ujedno, i vrijeme u kojem su nastale i Exnerove fotografije. Jagoda Truhelka već sljedeće 1878. godine s obitelji seli iz Osijeka u Zagreb, a osječki fotograf Julius Exner u kolovozu iste godine odlazi iz Osijeka u Sarajevo snimati Bosnu i Hercegovinu u trenutku Aneksije.

Iz male priče o djetinjstvu, Truhelka otkriva dio izgleda unutrašnjosti uglednog tvrđavskog dućana Eliasa Lekića koji je ovjekovječen na fotografiji, ali i ime žene koja je, od jutra do mraka, držala svoj štand na glavnom tvrđavskom trgu. Tako smo saznali smo ime osječke piljarice, Babe Klare, koja je prije 141 godinu snimljena Exnerovim fotografskim aparatom. Pomnijim pregledom fotografije osječkog Generalata može se uočiti i muški lik s dugom motkom, kojeg je Jagoda Truhelka identificirala kao perecara koji je na dugoj motki nudio „friške“ perece. Njezin nam opis nadalje otkriva:

„Svak je znao babu Klaru, i staro i mlado, ali više mlado negoli staro. Ispred svih znali su je vojnici i đaci. Poslovi su išli sjajno. U nje si mogao namiriti sve svoje sitnije potrebe. Tu je bilo kruha i peciva svake vrste i svake cijene, onda oraha, suhih šljiva, i krušaka, jabuka i oskoruša i kokica, a u ono mrtvo doba kad priroda pozatvara svoje hambare. Ali čim polja i bašće počnu dieliti svoj blagoslov, naći će se u babe Klare sve

po redu voće, kako ga donosi godina. Osim toga možeš kupiti u babe Klare još i drugih potrebitih stvari, napriliku dugmad za košulju i za hlače svake veličine i vrste, bielu i šarenu, od stakla i porculana, zatim se u nje nađe konca i igala, kopči, malih ogledalaca, što se nose u džepu – te su kupovali navlastito vojnici, - zatim tu ima nožića i škljoca, češljeva i svašta.“

Sama baba Klara sjedila je na klupici. Oko nje je porazstrta njezina trgovina, i tu se ona pogadala s mušterijama, trgovala, cjenkala se, smijala se i ljutila. Smijala se, kad je mušterija pokazivala, da je ozbiljno naumila pazariti i da ima dovoljno novca; ljutila se, kad se pred njom našao kupac s mršavim novčanikom ili kad se gdje god blizu namjestio perecar sa svojom motkom, krcatom „friških“ pereca. Toga perecara nije mogla živa gledati, a još mrža bila joj je njegova sviralica. Nije mu dosta bilo, što bi se nametljivo postavio po svim uglovima grada, nego bi vam još tom svojom sviralicom iz najudaljenijih krajeva grada sazivao djecu i druge bezposlene ljude, te se odvrte od njezine robe i kao očarani polete da kupuju i grabe „friške“ perece.

Uz druge se fotografije vežu fotografije vlasnika kuća u vrijeme nastanka pojedine fotografije, a osobito je, u tom pogledu zanimljiva fotografija Županijske ulice s nizom ranohistoričkih kuća i zgradama Grand-hotela i kazališta jer su autori izložbe uspjeli

Muzej Slavonije Osijek - <http://mso.hr/?lang=hr>

pronaći portrete gotovo svih vlasnika kuća u tom nizu, uključujući i portret kazališnog vlasuljara Ludwiga Liedera čiji se frizerski salon nalazio u prizemlju kazališne zgrade.

Fotografija sa zgradom Kazališta povezana je na izložbi i s lepezom članova dioničkog društva koje je zgradu sagradilo, te dionicama koje su Osječani kupovali kako bi se omogućilo financiranje izgradnje ove kulturne ustanove. U sklopu ove teme izložen je parket iz jedne od kuća s fotografije, te salonska garnitura iz jednog od salona iz ovog reprezentativnog uličnog niza.

Izložba završava fotografijom gornjogradske sinagoge, koja je spaljena početkom, a porušena nakon završetka Drugog svjetskog rata. Uz tu je nestalu građevinu na izložbi predstavljen spomen spis iz kamena temeljca pisan na pergameni s izvornom staklenkom u koju je bio pohranjen u temelje sinagoge 1869. godine, dionice za izgradnju sinagoge, ali i nekoliko keramičkih ukrasa koji su krasili zgradu, a koje je za budućnost sačuvao neki od osječkih građana i pohranio u Muzeju.

Izložba je zbog skromnih financijskih sredstava predstavljena znatno sažetije i skromnije nego što je bila zamišljena, no mogla bi poslužiti kao osnova za virtualnu izložbu koja bi se mogla neprestano nadopunjavati novim sadržajima koji bi fotografijama proširivali kontekst. ■

■ Saznajte više:

Umjetnička akademija u Osijeku je javnosti u ožujku 2018. otvorila Topoteku Osijek Tvrđa, nastalu prema građi objavljenoj u knjizi Helene Sablić Tomić *U osječkom Nutarnjem gradu*. U toj Topoteci će biti objavljene i ove fotografije osječke Tvrđe iz Muzeja Slavonije.

Pogledajte Topoteku Osijek – Tvrđa na:
<http://osijek-tvrđa.topoteka.net/>

OSIJEK U GODINI OSNUTKA MUZEJA - 1877.
NA FOTOGRAFIJAMA OSJEČKOG FOTOGRAFA JULIUSA EXNERA

1877-2017
140 godina

muzej slavonije
OSIJEK

ZADOVOLISTVO NAM JE POZVATI VAŠ.

POVODOM OBLIJEŽAVANJA MEĐUNARODNOG DANA MUZEJA I 140 GODINA OSNUTKA MUZEJA SLAVONIJE
NA OTVORENJE IZLOŽBE

OSIJEK U GODINI OSNUTKA MUZEJA - 1877.
NA FOTOGRAFIJAMA OSJEČKOG FOTOGRAFA JULIUSA EXNERA

ČETVRTAK, 18. SVIBNJA 2017. U 18:00 SATI
MUZEJ SLAVONIJE, OSIJEK, TRG SVETOG TROJSTVA 6

VESELIMO SE VAŠEM DOLASKU!

SPONOR IZLOŽBE
grafika
OSIJEK

